

*KATEDRA ZA BETONSKE KONSTRUKCIJE I MOSTOVE
STRUČNI STUDIJ GRAĐEVINARSTVA*

BETONSKE KONSTRUKCIJE I

(god. 2007/2008.)

*Predmetni nastavnik:
V.pred. mr.sc. Vladica Herak-Marović, dipl.ing.građ.*

Nastavne jedinice kolegija:

- (1) Fizikalno mehanička svojstva betona i čelika za armiranje; deformacije betona;
- (2) Uvjeti zajedničkog rada betona i armature; prionljivost, sidrenje, nastavljanje, oblikovanje, zaštitni slojevi; razmaci šipki; odredbe propisa;
- (3) Osnove proračuna armiranobetonskih elemenata prema GSN;
- (4) Dimenzioniranje presjeka na savijanje (pravokutni presjeci, T-presjeci, jednostruki i dvostruko armirani presjeci);
- (5) Dimenzioniranje presjeka na centrični i ekscentrični tlak i vlak;
- (6) Dimenzioniranje na poprečne sile; dimenzioniranje na torziju;
- (7) Lokalni tlačni naponi;
- (8) Vitki elementi naprezani centričnom i ekscentričnom tlačnom silom; stupovi;
- (9) Osnove proračuna armiranobetonskih elemenata prema GSU;
- (10) Konstruiranje armature u različitim elementima konstrukcija; neki detalji; odredbe propisa.

*Osnove proračuna armiranobetonskih elemenata
prema graničnom stanju uporabljivosti (GSU)*

GRANIČNA STANJA UPORABLJIVOSTI

Da bi se armiranobetonskim elementima i konstrukcijama osim propisane sigurnosti **osiguralo i zahtijevano ponašanje tijekom uporabe**, mora se dokazati da su zadovoljena **granična stanja uporabljivosti**.

Pod pojmom uporabljivosti podrazumijeva se **ograničavanje naprezanja, pukotina, deformiranja, zamora i vibracija**.

Granično stanje uporabljivosti će biti zadovoljeno ako vrijedi:

$$E_d \leq C_d$$

gdje je:

E_d = proračunska vrijednost izazvana opterećenjem (naprezanje, deformacija, širina pukotine i sl.)

C_d = vrijednost adekvatna E_d dana propisom ili normom kao dopuštena granična vrijednost

Granično stanje naprezanja

Naprezanja za proračunsko opterećenje se ograničavaju kako bi se spriječilo prekomjerno plastično deformiranje i raspucavanje koje ugrožava trajnost i uporabljivost armiranobetonskih i prednapetih konstrukcija.

Ograničava se veličina naprezanja u betonu i čeliku.

Beton:

- Za rijetku kombinaciju djelovanja

$$\sigma_c \leq 0.6 f_{ck}$$

- Za kvazistalnu kombinaciju djelovanja

$$\sigma_c \leq 0.45 f_{ck} \quad (\text{za C 25/30 - } f_{ck}=25 \text{ MPa})$$

Tim uvjetima se ograničava tlačno naprezanje betona kako bi se **spriječilo slabljenje tlačne zone otvaranjem poprečnih mikropukotina** nastalih poprečnim vlačnim naprezanjima zbog sila cijepanja (nastaju zbog nehomogenosti betona) te **prekomjerne plastične deformacije** betona koje su uzrok povećanog deformiranja.

Čelik:

- Za rijetku kombinaciju djelovanja

$$\sigma_s \leq 0.8 f_{yk}$$

- Za indirektno djelovanje (prinudne deformacije)

$$\sigma_s \leq 1.0 f_{yk}$$

- U čeliku za prednapinjanje, nakon svih gubitaka, za rijetku kombinaciju djelovanja

$$\sigma_s \leq 0.75 f_{pk}$$

Tim uvjetima se želi *ograničiti pretjerano deformiranje armature*, a time i *širine pukotina*.

Kada uvjeti ograničenja naprezanja nisu ispunjeni, potrebno je pojačati presjek i/ili armaturu, ili poduzeti druge mjere.

Za određivanje napona u betonu i čeliku koriste se pretpostavke linearne teorije elastičnosti (linearna raspodjela naprezanja u betonu i čeliku), te konstantan odnos modula elastičnosti $E_s/E_c = 15$, odnosno metoda dopuštenih napona.

Dokaz graničnog stanja naprezanja može izostati ako je:

- proračun na granično stanje nosivosti zadovoljen;
- predviđena minimalna armatura u skladu s normom;
- armiranje provedeno prema pravilima danim u normi;
- proračun reznih sila proveden po teoriji elastičnosti s ograničenom preraspodjelom manjom od 30%.

Granično stanje pukotina

Raspucavanje armiranobetonskih konstrukcija se ograničava kako bi se *sprejebile štetne posljedice za trajnost građevine* (na pr. propadanje konstrukcije zbog korozije armature ili zbog propuštanja tekućina ili plinova), *te loš vanjski izgled*.

Razlikuje se:

- **granično stanje pojave pukotina**
- **granično stanje širine pukotina**

Granično stanje pojave pukotina je ono u kojem je, za predviđenu kombinaciju opterećenja, vlačno naprezanje u utvrđenom vlakancu poprečnog presjeka jednako vlačnoj čvrstoći betona.

Granično stanje širine pukotina je ono u kojem je, za određenu kombinaciju opterećenja, prognozirana karakteristična širina pukotina jednaka graničnoj vrijednosti danoj propisima, normama ili drugim zahtjevima.

U armiranobetonskim konstrukcijama naprezanim savijanjem, poprečnom silom, torzijom i vlakom, *pukotine u betonu se najčešće ne mogu izbjeći.*

Uzroci nastanka pukotina u betonu su različiti:

Osim ***opterećenja***, uzrok ranom raspucavanju mogu biti naprezanja izazvana nelinearnim ***temperaturnim promjenama***, ***skupljanjem*** ili ***hidratacijskom toplinom*** u očvrslom betonu.

Naprezanja izazvana ovim djelovanjima, odnosno spriječenošću slobodnog deformiranja, imaju nelinearan tijek po visini presjeka, a pojavljuju se u statički određenim i statički neodređenim konstrukcijama.

Uzrok raspucavanju može biti i naprezanje izazvano ***prisilnim deformiranjem*** nastalim ***zbog popuštanja ležaja, zaokretanja potpora*** (stupa), ***deformiranja*** priključnih elemenata zbog temperaturnih promjena i/ili skupljanja betona, te zbog ***neizravnih djelovanja***.

Pukotine nisu smetnja ako im širina ne premašuje graničnu vrijednost uvjetovanu korozijom, vanjskim izgledom ili nepropusnošću za tekućine i plinove.

- **Propisane granične širine pukotina (norma HRN ENV 1992-1-1) ako nema posebnih zahtjeva:**
  - za armiranobetonske elemente $w_g = 0.3$ mm
  - za prednapete elemente $w_g = 0.2$ mm.

Posebni zahtjevi postavljaju se za građevine koje se nalaze u vrlo agresivnom okolišu.

- **Za provjeru graničnog stanja trajnosti primjenjuje se kvazistalna i česta kombinacija opterećenja.**
- **Ograničenje širine pukotina u armiranobetonskim i prednapetim konstrukcijama može se postići:**
  - ugrađivanjem armature jednake ili veće od minimalne u vlačno područje
  - ograničenjem razmaka i promjera šipki armature.

Minimalna armatura za ograničenje širine pukotina

Kada se želi ograničiti širina pukotina armiranobetonskih i prednapetih konstrukcija, valja predvidjeti minimalnu armaturu, osobito ako postoji mogućnost izravnog i neizravnog djelovanja izazvanog spriječenosti slobodnog deformiranja.

Razlikuju se dvije vrste naprezanja koje će izazvati raspucavanje:

- savijanje elementa (uvijek postoji vlačno i tlačno područje)
- centrični vlak (cijeli presjek je vlačno naprezan).

Minimalna armatura (stanje naprezanja II) može se odrediti prema izrazu:

$$A_{s,\min} = k_c \cdot k \cdot f_{ct,\text{eff}} \cdot \frac{A_{ct}}{\sigma_s}$$

$$A_{s,\min} = k_c \cdot k \cdot f_{ct,eff} \cdot \frac{A_{ct}}{\sigma_s}$$

gdje je:

- k_c – koeficijent kojim se uzima u obzir raspodjela naprezanja po visini presjeka pri pojavi prve pukotine
  - $k_c = 1.0$ – za naprezanje izazvano centričnom vlačnom silom
  - $k_c = 0.4$ – za naprezanje izazvano savijanjem
  - $k_c = 0$ – za stalno tlačno naprezanje elemente pri rijetkoj kombinaciji djelovanja

- k – koeficijent umanjenja kojim se uzima u obzir nelinearna raspodjela vlačnog naprezanja po presjeku izazvanog temperaturnim promjenama i/ili skupljanjem unutar elementa (izravno djelovanje)
  - $k = 0.8$ – općenito
  - $k = 0.8$ – pravokutni presjek $h \leq 30$ cm
  - $k = 0.5$ – pravokutni presjek $h \geq 80$ cm
(između gornjih vrijednosti vrijedi linearna interpolacija)
  - $k = 1.0$ – vlačno naprezani elementi zbog spriječenosti slobodnog deformiranja izvana ili zbog deformiranja priključnih elemenata

$f_{ct,eff}$ – vlačna čvrstoća betona u vrijeme pojave prve pukotine (kada starost betona nije moguće točno utvrditi, zbog sigurnosti valja uzeti

$$f_{ct,eff} \geq 3.0 \text{ N/mm}^2$$

A_{ct} – vlačna površina presjeka neposredno prije pojave prve pukotine

σ_s – naprezanje u armaturi za stanje naprezanja II ($\sigma_s \leq f_{yk}$), neposredno nakon pojave pukotine

$$\sigma_s = (M_{Sds}/z + N_{Sd})/A_s$$

ovdje je:

$$M_{Sd} = M_g + \Psi_2 \cdot M_q$$

N_{Sd} je (+) ako je sila vlačna

Ako nema pukotine tj. ako se presjek nalazi u stanju naprezanja I, tada se ne proračunava minimalna armatura (σ_s je mali, pa bi minimalna armatura bila nepotrebno velika).

Ograničenje promjera i razmaka šipki armature

Za elemente armirane minimalnom armaturom za ograničenje pukotina, granično stanje širine pukotina neće biti potrebno kontrolirati ako promjeri šipki i razmaci među njima budu manji od graničnih danih u tablicama koje slijede.

Tablica 1. Granične vrijednosti za promjer šipke u ovisnosti o naprezanju u armaturi σ_s

Naprezanja u čeliku σ_s (N/mm ²)	Granične vrijednosti za promjer šipke ϕ^* (mm)
160	32
200	25
240	20
280	16
320	12
360	10
400	8
450	6

Tablica 2. Granične vrijednosti razmaka šipki u ovisnosti o naprezanju u armaturi σ_s

Naprezanje u armaturi σ_s (N/mm ²)	Granične vrijednosti razmaka šipki (cm)	
	Armironi beton Savijanje	Armironi beton Čisti vlak
160	30	20
200	25	15
240	20	12
280	15	7.5
320	10	-
360	5	-

Proračun širine pukotina

Kada nisu zadovoljeni uvjeti za minimalnu armaturu, promjer i razmak šipki, te kada se traži točnija provjera širine pukotina, potrebno je proračunati širinu pukotina.

Za granično stanje uporabljivosti (trajnosti) potrebno je dokazati da je karakteristična širina pukotine manja od granične vrijednosti:

$$w_k \leq w_g$$

Proračunska (karakteristična) širina pukotine može se približno odrediti po izrazu:

$$w_k = \beta \cdot s_{rm} \cdot \varepsilon_{sm} \quad (\text{mm})$$

$$w_k = \beta \cdot s_{rm} \cdot \varepsilon_{sm} \leq w_g$$

gdje je: β – omjer proračunske i srednje širine pukotine

$\beta = 1.7$ za naprezanje izazvano opterećenjem ili izazvano prisilnim deformacijama ($d \geq 80$ cm)

$\beta = 1.3$ za naprezanje izazvano prisilnim deformacijama ($d \leq 30$ cm)

s_{rm} – srednji razmak pukotina

ε_{sm} – srednja relativna deformacija armature za mjerodavnu kombinaciju djelovanja

Srednja relativna deformacija armature određuje se po izrazu:

$$\varepsilon_{sm} = \frac{\sigma_s}{E_s} \cdot \zeta = \frac{\sigma_s}{E_s} \cdot \left[1 - \beta_1 \cdot \beta_2 \left(\frac{\sigma_{sr}}{\sigma_s} \right)^2 \right]$$

Ako je $\sigma_s < \sigma_{sr}$, ili ako je izraz u uglatoj zagradi negativan, to znači da nije došlo do pojave pukotina pa se postupak prekida.

gdje je:

ζ – koeficijent raspodjele (primjenjuje se i za proračun deformiranja)

σ_s – naprežanje u vlačnoj armaturi na mjestu pukotine, a približno se može odrediti po izrazu:

$$\sigma_s = (M_{Sds}/z + N_{Sd}) / A_{s1}$$

ovdje je:

$$M_{Sd} = M_g + \Psi_2 \cdot M_q, \text{ a pri tom je sila } N_{Sd} (+) \text{ ako je vlačna}$$

σ_{sr} – naprežanje u vlačnoj armaturi na mjestu i pri pojavi prve pukotine:

$$\sigma_{sr} = M_{cr} / (A_{s1} \cdot z)$$

$$M_{cr} = f_{ct,m} \cdot \frac{b \cdot h^2}{6} \quad \frac{b \cdot h^2}{6} = W \text{ (za pravokutni presjek)}$$

β_1 – koeficijent kojim se uzima u obzir prionljivost armature i betona

$\beta_1 = 1.0$ za rebrastu armaturu

$\beta_1 = 0.5$ za glatku armaturu

β_2 – koeficijent kojim se uzima u obzir tip djelovanja

$\beta_2 = 1.0$ za kratkotrajno opterećenje ($t = 0$)

$\beta_2 = 0.5$ za dugotrajno opterećenje ili promjenljivo s čestim djelovanjem ($t = \infty$)

Srednji razmak pukotina u elementima pretežito naprežanim savijanjem ili vlačnom silom bit će:

$$s_{rm} = 50 + 0.25 \cdot k_1 \cdot k_2 \cdot \phi / \rho_r \quad (\text{mm})$$

gdje je:

ϕ – promjer šipke u mm ili srednji promjer ako presjek ima različitih profila šipki

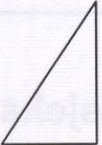

k_1 – koeficijent kojim se uzima u obzir prionljivost čelika i betona

$k_1 = 0.8$ za rebrastu armaturu

$k_1 = 1.6$ za glatku armaturu

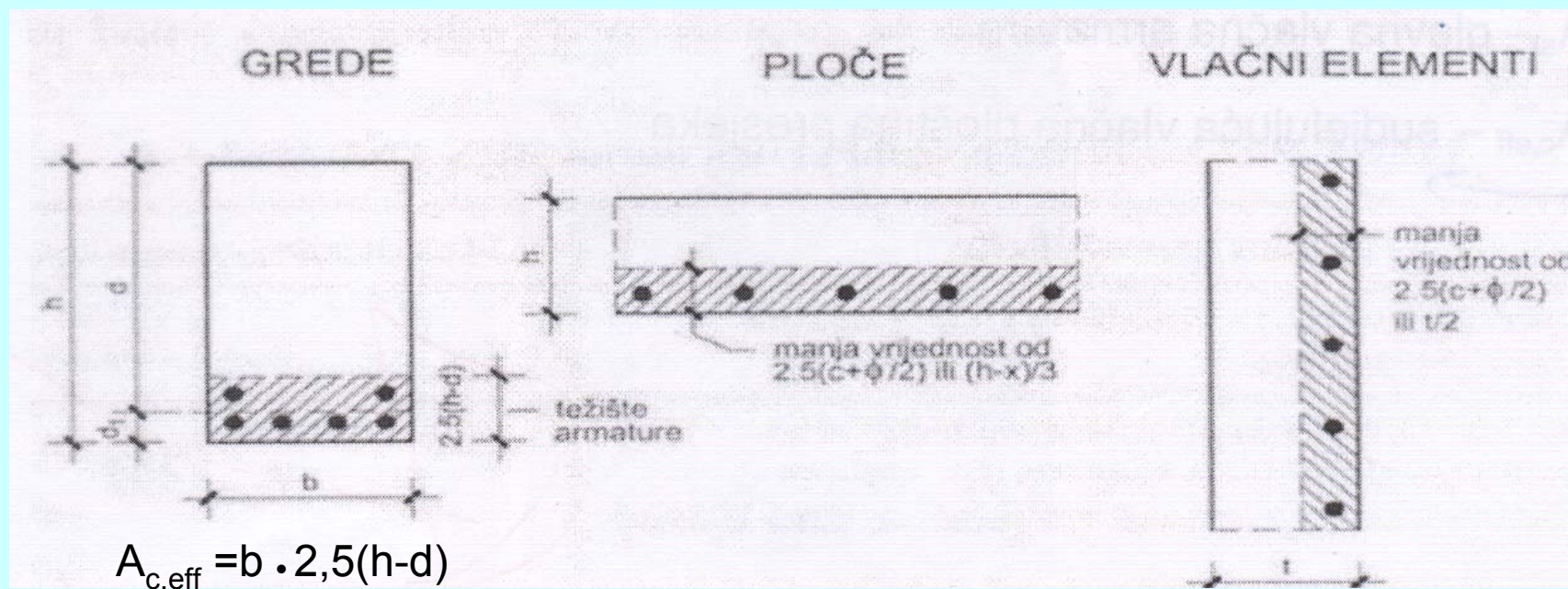
k_2 – koeficijent kojim se uzima u obzir utjecaj raspodjele deformacija (prema Tablici 3)

Tablica 3. Veličine koeficijenta k_2 u odnosu na naprezanja u poprečnom presjeku

Skica vlačnog naprezanja po visini presjeka	Veličine koeficijenta k_2
	$k_2 = 0.5$ – savijanje niskog presjeka
	$k_2 = 1.0$ – centrični vlak
	$k_2 = \frac{\varepsilon_1 + \varepsilon_2}{2 \cdot \varepsilon_1}$ – ekscentrični vlak i savijanje (ε_1 je veća, a ε_2 manja deformacija na visini Σh_i sudjelujuće vlačne ploštine za presjek na mjestu pukotine)

$\rho_r = A_{s1} / A_{c,eff}$ djelotvorni koeficijent armiranja
 A_{s1} glavna vlačna armatura
 $A_{c,eff}$ sudjelujuća vlačna ploština presjeka

Primjeri određivanja sudjelujuće vlačne ploštine:

Karakteristična širina pukotina

- za armiranobetonski nosač računa se prema izrazu:

$$w_k = \beta \cdot s_{rm} \cdot \varepsilon_{sm} \leq w_g = 0,3 \text{ mm}$$

- za prednapeti nosač računa se prema izrazu:

$$w_k = \beta \cdot s_{rm} \cdot \varepsilon_{sm} \leq w_g = 0,2 \text{ mm}$$

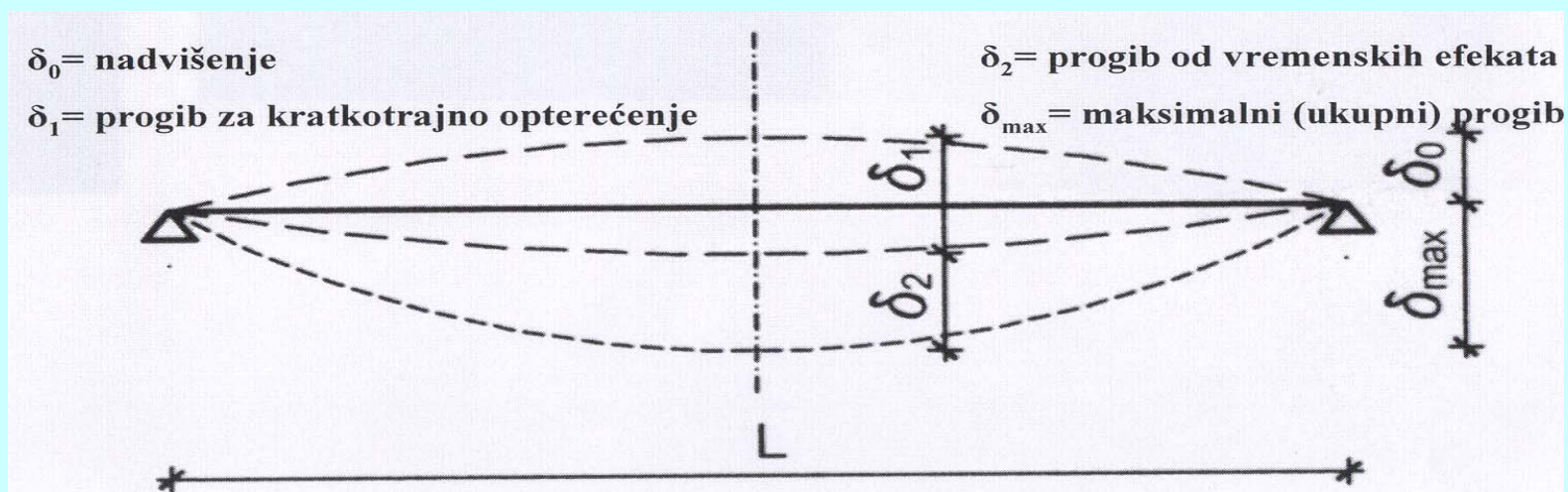
Granično stanje deformiranja

Deformiranje ili izobličenje građevinskog elementa općeniti je naziv za *progib, zakrivljenost, produljenje ili skraćenje, uvrtnje i promjenu nagiba elementa.*

Deformiranje armiranobetonskih elemenata i konstrukcija dozvoljava se u određenim granicama i pod uvjetom da ne izazove oštećenja nosivog sustava i nenosivih elemenata, te ne smije ugroziti funkcionalnost konstrukcije.

Značajan parametar graničnog stanja deformiranja je **progib** elementa.

Vertikalni progibi grede:

Da bi se ublažio nepovoljan učinak progiba, dopušteno je izvesti **nadvišenje elementa**, ali ne za više od graničnog progiba.

Veličina progiba ovisi o: mehaničkim karakteristikama materijala,
geometrijskim veličinama,
veličini, vrsti i trajanju opterećenja.

* **Kako utjecati na veličinu progiba:**

Odabirom elemenata što manje vitkosti L_{eff}/d može se postići zadovoljavajuće mali progib elemenata konstrukcija.

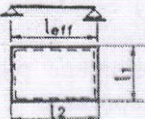
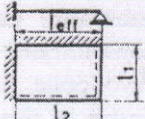
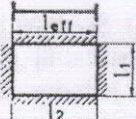
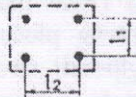

Isto tako umjesto jednorasponskih treba projektirati kontinuirane nosače.

Progibi će biti manji ako je upotrijebljen beton visoke čvrstoće i malog vodocementnog omjera, negom betona za vrijeme očvršćivanja, te redukcijom raspucavanja ili primjenom prednapinjanja.

* **Kontrolu progiba nije potrebno provoditi uvijek:**

Propisano je da kontrolu progiba nije potrebno provoditi kada granična vitkost elementa l_{eff}/d ne prelazi vrijednosti naznačene u **Tablici 5**.

Tablica 5. Granična vitkost kada proračun progiba nije potreban

Statički sustav	Dopušteni odnos l_{eff}/d odnosno l_1/d (l_2/d) za		Shema sustava
	jako naprezan beton $\rho \geq 1.5\%$	slabo naprezan beton $\rho \leq 0.5\%$	
1) Slobodno oslonjeni nosači, slobodno oslonjene ploče naprezane u jednom ili dva okomita smjera	18	25	
2) Prvo polje kontinuiranog nosača ili jednoosno naprezane kontinuirane ploče Prvo polje ploče nosive u dva smjera, kontinuirane preko duže stranice	23	32	
3) Srednje polje kont. nosača ili ploče nosive u jednom ili dva smjera	25	35	
4) Ploče bez podvlaka (ravne ploče) (gljivasti stropovi) (duži raspon)	21	30	
Konzole	7	10	

Uporabljivost konstrukcije biti će zadovoljena kada se dokaže da je maksimalni progib pojedinih elemenata konstrukcije izazvan opterećenjem, puzanjem i skupljanjem, manji od granične vrijednosti:

$$f_{\text{tot}} \leq f_g$$

Tablica 4. Granični (maksimalni) vertikalni progibi (norma HRN ENV 1992-1-1):

Elementi konstrukcije	f_{max}
Grede, ploče ili grede s prepustima (nazovistalna kombinacija opterećenja)	$L_{\text{eff}}/250$
Ploče ravnog krova. Ploče ili grede na kojima su postavljeni pregradni zidovi neposredno nakon izvedbe.	$L_{\text{eff}}/500$
Ploče ili grede na kojima su postavljeni pregradni zidovi naknadno.	$L_{\text{eff}}/250 + L_{\text{eff}}/500$

Pri proračunu progiba promatraju se dvije krajnje mogućnosti:

- neraspucano stanje (armatura i beton zajedno sudjeluju u nošenju)
- potpuno raspucano stanje (zanemaruje se doprinos nosivosti vlačnog područja betona)

Općenito vrijednost deformiranja može se odrediti po izrazu:

$$\alpha = (1 - \zeta) \cdot \alpha_I + \zeta \cdot \alpha_{II}$$

gdje je:

α – općenita vrijednost deformiranja, može biti progib, zakrivljenost, pomak i sl.

ζ – koeficijent raspodjele (primjenjuje se i za proračun pukotina)

α_I, α_{II} – odgovarajuće vrijednosti deformiranja za neraspucali (I) i potpuno raspucali element (II)

Za elemente konstantne visine rabi se pojednostavljena metoda, po kojoj se proračuna zakrivljenost na mjestu maksimalnog momenta, a progib se proračuna prema izrazu:

$$f_{\text{tot}} = k \cdot L_2 \cdot \frac{1}{r_{\text{tot}}}$$

gdje je:

k – koeficijent ovisan o statičkom sustavu i opterećenju

L_2 – raspon elementa

r_{tot} – ukupna zakrivljenost elementa u presjeku u sredini raspona, a sastoji se od:

(a) zakrivljenosti zbog opterećenja i puzanja $1/r_m$

(b) zakrivljenosti zbog skupljanja $1/r_{\text{csm}}$

Ukupna zakrivljenost zbog opterećenja, puzanja i skupljanja betona proračunava se prema izrazu:

$$\frac{1}{r_{\text{tot}}} = \frac{1}{r_m} + \frac{1}{r_{\text{csm}}}$$

Za proračun progiba potrebno je proračunati slijedeće karakteristike materijala:

- vlačna čvrstoća betona:

$$f_{\text{ct,m}} = 0.3 \cdot (f_{\text{ck}})^{2/3} \quad (\text{N/mm}^2)$$

- modul elastičnosti betona

$$E_{\text{cm}} = 9500 \cdot (f_{\text{ck}} + 8)^{1/3} \quad (\text{N/mm}^2)$$

- proračunski modul elastičnosti betona (za zadanu starost betona u trenutku nanošenja opterećenja):

$$E_{\text{c,eff}} = E_{\text{cm}} / (1 + \varphi(t_{\infty}, t_0))$$

$\varphi(t_{\infty}, t_0)$ - trajni koeficijent puzanja

- omjer modula elastičnosti čelika i betona:

$$\alpha_e = E_s / E_{\text{cm}} \quad (\text{za } t=0)$$

$$\alpha_e = E_s / E_{\text{c,eff}} \quad (\text{za } t=\infty)$$

Srednja zakrivljenost zbog opterećenja i puzanja ($1/r_m$) sastoji se od zakrivljenosti u stanju naprezanja I, i stanju naprezanja II:

$$\frac{1}{r_m} = (1 - \zeta) \cdot \frac{1}{r_I} + \zeta \cdot \frac{1}{r_{II}}$$

Zakrivljenost za stanje naprezanja I proračunava se prema izrazu:

$$\frac{1}{r_I} = \frac{M_{Sd}}{E_{c,eff} \cdot I_1}$$

I_1 – moment tromosti poprečnog presjeka u stanju I

Zakrivljenost za stanje naprezanja II proračunava se prema izrazu:

$$\frac{1}{r_{II}} = \frac{\varepsilon_{sI}}{d - x_{II}}$$

x_{II} – udaljenost neutralne osi od gornjeg ruba poprečnog presjeka u stanju II

Relativna deformacija armature proračunava se prema izrazu:

$$\varepsilon_{s1} = \frac{\sigma_s}{E_s}$$

Naprezanje u armaturi proračunava se prema izrazu:

$$\sigma_s = \frac{M_{Sd}}{A_{s1} \cdot z} \leq f_{yk}$$

gdje je:

$M_{Sd} = \gamma_g \cdot M_g + \gamma_q \cdot M_q$ – proračunski moment savijanja

A_{s1} – ploština vlačne armature

z – krak unutarnjih sila

$\gamma_g = \gamma_q = 1.0$ – parcijalni koeficijenti sigurnosti za stalno i uporabno opterećenje

Moment nastanka prve pukotine određuje se prema izrazu:

$$M_{cr} = f_{ct,m} \cdot \frac{b \cdot h^2}{6};$$

$$f_{ct,m} \approx 0.3 \cdot (f_{ck})^{2/3}$$

Naprezanje u armaturi na mjestu i pri nastanku prve pukotine proračunava se prema izrazu:

$$\sigma_{sr} = \frac{M_{cr}}{A_{s1} \cdot z}$$

Ako je $M_{Sd} < M_{cr}$ tj. $\sigma_s < \sigma_{sr}$ presjek ostaje u stanju naprezanja I (bez pukotina), a koeficijent raspodjele zakrivljenosti $\zeta = 0$ bez obzira na proračunatu vrijednost.

Ako je $M_{Sd} > M_{cr}$ tj. $\sigma_s > \sigma_{sr}$ koeficijent raspodjele zakrivljenosti ζ proračunava se prema izrazu:

$$\zeta = \left[1 - \beta_1 \cdot \beta_2 \left(\frac{\sigma_{sr}}{\sigma_s} \right)^2 \right]$$

gdje je:

β_1 – koeficijent kojim se uzima u obzir prionljivost armature i betona

$\beta_1 = 1.0$ za rebrastu armaturu

$\beta_1 = 0.5$ za glatku armaturu

β_2 – koeficijent kojim se uzima u obzir tip djelovanja

$\beta_2 = 1.0$ za kratkotrajno opterećenje

$\beta_2 = 0.5$ za dugotrajno opterećenje ili promjenljivo s čestim djelovanjem

Srednja zakrivljenost zbog skupljanja betona ($1/r_{\text{csm}}$) sastoji se od zakrivljenosti u stanju naprezanja I, i stanju naprezanja II:

$$\frac{1}{r_{\text{csm}}} = (1 - \zeta) \cdot \frac{1}{r_{\text{csI}}} + \zeta \cdot \frac{1}{r_{\text{csII}}}$$

Zakrivljenost zbog skupljanja za stanje naprezanja I i II proračunava se prema izrazima:

$$\frac{1}{r_{\text{csI}}} = \frac{\varepsilon_{\text{cs}\infty} \cdot \alpha_e \cdot S_{\text{I}}}{I_{\text{I}}}$$

$$\frac{1}{r_{\text{csII}}} = \frac{\varepsilon_{\text{cs}\infty} \cdot \alpha_e \cdot S_{\text{II}}}{I_{\text{II}}}$$

gdje je:

$\varepsilon_{cs\infty}$ – relativna deformacija zbog skupljanja u beskonačnosti (proračunava se za starost betona od 70 godina)

α_e – omjer modula elastičnosti čelika i betona

S_I – statički moment ploštine armature za stanje naprezanja I

$$S_I = A_{s1}(d - x_I) - A_{s2}(x_I - d_2)$$

I_I – moment tromosti poprečnog presjeka za stanje naprezanja I

$$I_I = \frac{b \cdot h^3}{3} + (\alpha_e - 1) \cdot [A_{s1}(d - x_I)^2 + A_{s2}(x_I - d_2)^2]$$

S_{II} – statički moment ploštine armature za stanje naprezanja II

$$S_{II} = A_{s1}(d - x_{II}) - A_{s2}(x_{II} - d_2)$$

I_{II} – moment tromosti poprečnog presjeka za stanje naprezanja II

$$I_{II} = \frac{b \cdot x_{II}^3}{3} + \alpha_e \cdot A_{s1}(d - x_{II})^2 + (\alpha_e - 1) \cdot A_{s2}(x_{II} - d_2)^2$$

Ukupni progib armiranobetonskog nosača koji se proračuna prema izrazu:

$$f_{\text{tot}} = k \cdot L_2 \cdot \frac{1}{r_{\text{tot}}} \leq f_g$$

f_g = maksimalni granični progib dan u **Tablici 4.**

PRIMJER PRORAČUNA ŠIRINE PUKOTINA

Postupak prema Gergely-Lutzu

Na temelju velikog broja eksperimenata, Gergely i Lutz su predložili izraz za prognoziranje širine pukotina elemenata armiranih rebrastom armaturom. Maksimalna širina pukotina (koja je analogna karakterističnoj širini pukotina kod EC-2) određuje se prema izrazima :

- za centrični vlak $\longrightarrow w_{\max} = 14.5 \sigma_s \sqrt[3]{Ad'} \cdot 10^{-6}$ (mm)

- za savijanje $\longrightarrow w_{\max} = 11 \frac{h_2}{h_1} \sigma_s \sqrt[3]{Ad'} \cdot 10^{-6}$ (mm)

gdje je:

σ_s - naprezanja u armaturi na mjestu pukotine (N/mm²)

A - sudjelujuća vlačna površina presjeka

$A=2bc/n_s$ (mm²) – savijanje (vidjeti Crtež)

$A=2d's$ (mm²) - čisti vlak

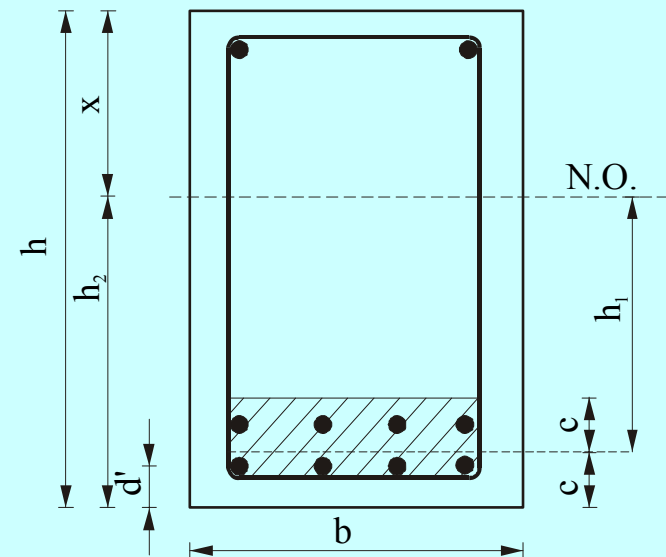
n_s - broj šipki armature u vlačnoj zoni

s - razmak šipki armature (mm)

d' - udaljenost težišta prvog reda šipki od vlačnog ruba (mm)

h_1 - udaljenost neutralne osi do vlačnog ruba (mm)

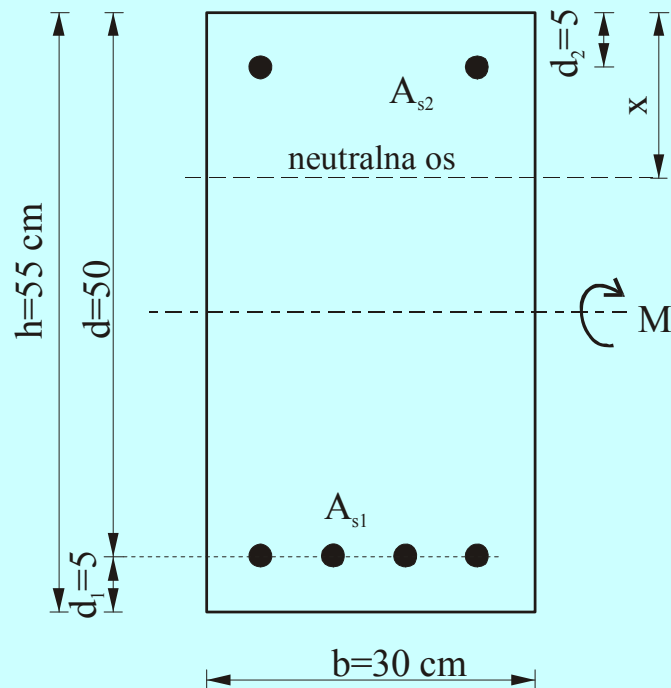
h_2 - udaljenost neutralne osi do težišta vlačne armature (mm)

Kada se element armira glatkim čelikom, širinu pukotina treba povećati približno za 20%.

PRIMJER

Potrebno je proračunati širinu pukotina dvostruko armirane betonske grede pravokutnog poprečnog presjeka, opterećene momentom savijanja (svi podaci prema crtežu).

$A_{s1} = 8.04$ cm ²	$4\phi 16$
$A_{s2} = 4.02$ cm ²	$2\phi 16$
Armatura B500B	
$E_s = 205000.0$ N/mm ²	
Beton C 25/30	
$E_c = 30500.0$ N/mm ²	
$n = E_s / E_c = 6.7$	
Opterećenje: $M = 85.0$ kNm	

(i) Proračun prema TPBK (EUROCODE-2)

Karakteristične čvrstoće betona zadane klase iznose: tlačna $f_{ck} = 25 \text{ N/mm}^2$ i vlačna $f_{ct} = 2.6 \text{ N/mm}^2$.

Položaj neutralne osi: $S_{ix} = 0$

$$b \frac{x^2}{2} + [nA_{s2}(x - d_2)] - [nA_{s1}(d - x)] = 0 \Rightarrow x = 12.4 \text{ cm}$$

$$z = d - \frac{x}{3} = 50 - \frac{12.4}{3} = 45.9 \text{ cm}$$

Naprezanje vlačne armature:

$$\sigma_s = \frac{M}{A_{s1}z} = \frac{8500}{8.04 \cdot 45.9} = 23.0 \text{ kN/cm}^2$$

Srednja deformacija vlačne armature:

$$M_{sr} = \frac{f_{ct} b h^2}{6} = \frac{0.26 \cdot 30 \cdot 55^2}{6} = 3932.5 \text{ kNcm}$$

$$\sigma_{sr} = \frac{M_{sr}}{A_{s1}z} = \frac{3932.5}{8.04 \cdot 45.9} = 10.6 \text{ kN/cm}^2$$

$$\beta_1 = 1.0; \quad \beta_2 = 0.5$$

$$\varepsilon_{sm} = \frac{\sigma_s}{E_s} \left[1 - \beta_1 \beta_2 \left(\frac{\sigma_{sr}}{\sigma_s} \right)^2 \right] = \frac{23.0}{20500} \left[1 - 1 \cdot 0.5 \left(\frac{10.6}{23.0} \right)^2 \right] = 0.001$$

Srednji razmak pukotina:

$$s_{rm} = 50 + 0.25 k_1 k_2 \frac{\phi}{\rho_r} \quad A_{c,eff} = 2.5b(h - d) = 2.5 \cdot 30(55 - 50) = 375 \text{ cm}^2$$

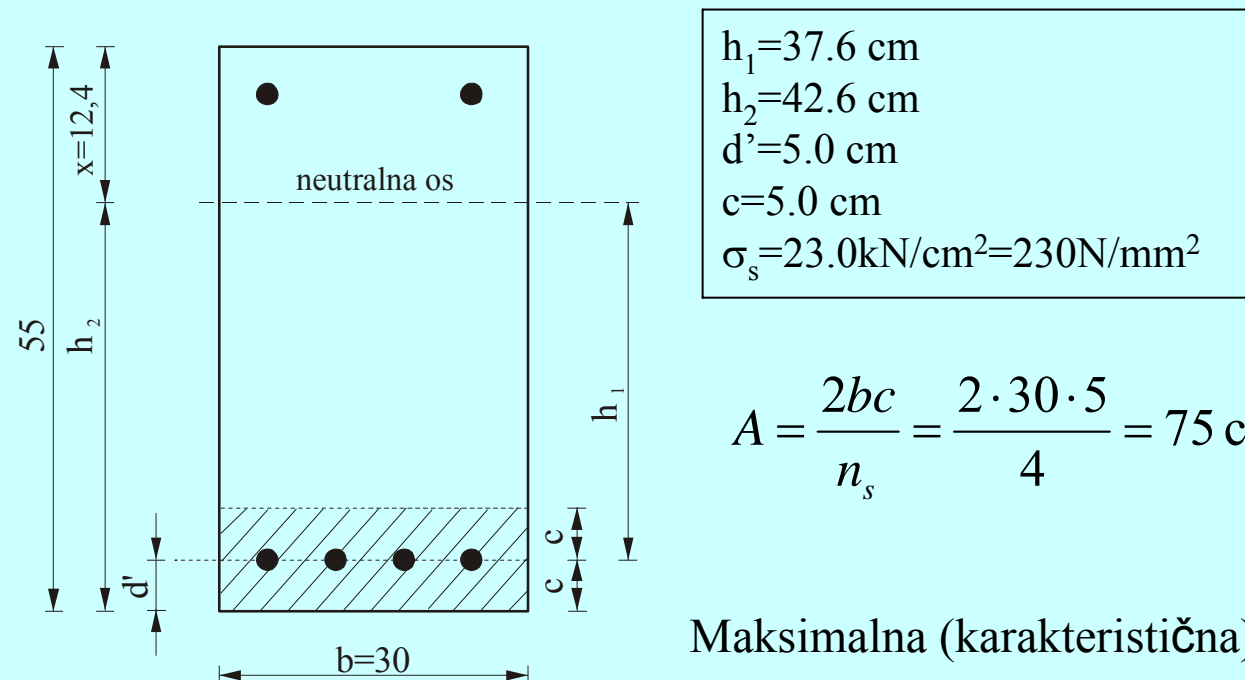
$$k_1 = 0.8; \quad k_2 = 0.5 \quad \rho_r = \frac{A_{s1}}{A_{c,eff}} = \frac{8.04}{375.0} = 0.021$$

Srednji razmak pukotina: $s_{\text{m}} = 50 + 0.25k_1 k_2 \frac{\phi}{\rho_r} = 50 + 0.25 \cdot 0.8 \cdot 0.5 \frac{16}{0.021} = 126 \text{ mm}$

Srednja širina pukotina: $w_{\text{m}} = \varepsilon_{\text{sm}} s_{\text{sm}} = 0.001 \cdot 126 = 0.13 \text{ mm}$

Karakteristična širina pukotina: $w_k = 1.7 w_m = 1.7 \cdot 0.13 = 0.21 \text{ mm}$

(ii) Proračun prema Gergely-Lutz

$$A = \frac{2bc}{n_s} = \frac{2 \cdot 30 \cdot 5}{4} = 75 \text{ cm}^2 = 7500 \text{ mm}^2$$

Maksimalna (karakteristična) širina pukotina:

$$w_{\text{max}} = 11 \frac{h_2}{h_1} \sigma_s \sqrt[3]{Ad'} \cdot 10^{-6} = 11 \cdot \frac{426}{376} \cdot 230 \cdot \sqrt[3]{7500 \cdot 50} \cdot 10^{-6} = 0.21 \text{ mm}$$